

یادداشت

کتاب به عنوان سازوکاری برای حفظ و نگهداری و انتقال دانش و خرد بشر، قدمتی به بلندای تاریخ تمدن دارد. کتاب دارای آنچنان قدرت عظیمی است که سنگ بنای تمامی تمدن‌های بشری محسوب می‌شود و مبنای پدیده‌ای است که به آن مذاهب جهانی می‌گویند. کتاب عاملی برای حفظ و صیانت وجدان انسانها بوده و هست و در تنازع دائم خیر و شر همیشه در جبهه خیر و خوبی‌ها بوده است. کتاب بهترین وسیله برای مقابله با جهل و نادانی و بیداری انسانها در طول اعصار و قرون بوده است. کتاب بهترین وسیله برای روح بخشیدن به زندگی معنوی و روحانی بوده و هست. گاه دوست و باری آشنا برای پناه بردن به آرامش و تنهایی بوده و گاه باعث بیداری و آگاهی و اعتراض و حق‌جویی و گذرگامی برای آزادی و دستیابی به شرافت انسانی. کتاب پنجره‌ای است به افق ذهن دیگران و برقراری ارتباط غیرحضوری. کتاب وسیله‌ای است برای جدا شدن از دل مشغولیا و تأمل و درنگ است تا اجازه دهیم روح و نسیم دیگری بر اندیشه‌مان بوزد و به زندگیمان مهمان شود و ما را به سوی یک گفت و شنود صمیمی رهنمون سازد. کتاب وسیله‌ای است برای ارضاء و تسکین خودخواهی‌ها و فرونشاندن عطش مادیات لجام گسیخته عصر ماشین. کتاب تصویر نزدیکتری از دیگران به ما می‌دهد تا احساس مشترک را ایجاد نماییم و خود را در سرنوشت دیگران سهم بدانیم و بدین طریق روح وحدت را گسترش داده و تقویت نماییم. کتاب سرپناه معنوی و امن خانواده است و محیط سالم و امن فرهنگی را به خانه ارمغان می‌آورد. کتاب غفلت و کوتاه‌بینی ما را تخفیف می‌دهد و گسترش دید و تعالی روحی را برای انسان به ارمغان می‌آورد. کتاب همیشه بهترین عامل برای گسترش دانایی و خرد بوده و هست. کتاب بهترین وسیله برای کسب دانش و تسلط بر طبیعت بوده تا بتوان از این طریق رفاه و آسایش مادی را برای

جامعه بوجود آورد. کتاب عاملی است برای فرونشاندن عطش تنوع طلبی و زیاده‌خواهی انسانها. کتاب عاملی است برای شکوفا کردن استعدادهای نهفته انسانها. کتاب باعث ایجاد حس مسئولیت انسان در برابر خدا، انسانیت و خود می‌گردد. کتاب محدوده‌ای به اندازه کل جهان دارد. کتاب می‌تواند ابزاری برای اعتراض و توسعه دموکراسی و حق دانستن باشد. کتاب می‌تواند روح زندگی، شور، طراوت و ایمان را برای افراد به ارمغان بیاورد و جامعه‌ای را از خمودگی و ایستایی خارج نماید. و کتاب است و هزاران مزایا و ... و حدیث‌های ناگفته.

اما این سلاح مؤثر و عظیم فرهنگی نیازمند جایگاه مادی و معنوی و در واقع نیازمند نهادی اجتماعی است تا مسئولیت حفظ و نگهداری وجدان و خرد بشری را به آن واگذار کرد. این نهاد که می‌توان در عرصه‌های تهاجم‌ها و شبیخونهای فرهنگی از آن به عنوان زرادخانه‌های فرهنگی یاد کرد جایی نیست جز کتابخانه. کتابخانه‌ها می‌توانند به عنوان اولین خطوط مقابله با حملات ناجوانمردانه فرهنگ مادیات و خشونت به نحوی مطلوب عمل کنند و جامعه را از آسیب‌های فرهنگی مصون دارند. کتابخانه‌ها به ویژه کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در این جنگ و تنازع نابرابر به عنوان زرادخانه‌ای از فرهنگ بومی و دینی به نحو مطلوب و کارآمدی در خدمت استراتژی‌های فرهنگی جامعه باشند. کتابخانه‌های عمومی می‌توانند سنگ بنای مقابله با تهاجم‌های فرهنگی بیرونی و درونی باشند و باعث تسکین فشارهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره باشند. بنابراین نقش این نهاد در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی از اهمیت بسیار والایی برخوردار است. با توجه به شرایط کنونی جامعه ما که به شدت نیازمند بازسازی توان فرهنگی و بازگشت به خویش‌نهادهای خویش و تعالی ارزش دانایی و تغییر دیدگاه‌هاست نقش ویژه‌ای برای

کتابخانه‌ها، کتابداران و کتابخانه‌های عمومی باید قائل شد. کتابخانه‌های عمومی از طریق توسعه فرهنگ کتابخوانی و مطالعه می‌توانند به عنوان یکی از خطوط مقدم تهاجم‌ها و دفاع فرهنگی مدنظر باشند. در این راستا دلایل بسیار زیادی برای اولویت دادن به کتابخانه‌های عمومی ایران می‌توان برشمرد که اهم آنها عبارتند از:

- کتابخانه‌های عمومی ایران می‌توانند به عنوان **پالایشگاه منابع مکتوب جامعه** عمل کنند. این امر باید با دقت و ظرافت خاصی انجام شود که مفهوم و معنای ممیزی و تحدید اندیشه‌ها از آن استنباط نشود. اگر کتابخانه‌های عمومی ایران این وظیفه را به خوبی انجام دهند آنگاه به عنوان **سرپناه امن اجتماعی** می‌توانند نقش تاریخی خود را در جامعه کنونی ایران ایفا نمایند.

- بخش عمده‌ای از سبد هزینه جامعه کنونی ما صرف رفع حواجی اولیه مادی می‌شود که واقعیاتی انکارناپذیر است. این امر باعث شده تا قدرت خرید کتاب در سطح جامعه کاهش یابد که دلیل آن بالا بودن قیمت کتاب نیست بلکه پایین بودن قدرت خرید بخش عمده‌ای از جامعه دلیل اصلی آن است. به همین لحاظ کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با خرید کتابهای متنوع و به تعداد زیاد و ارائه آن به جامعه نقش مؤثر خود را ایفا نموده و بخشی از این خلاء فرهنگی را جبران نمایند. کتابخانه‌های عمومی از این طریق می‌توانند به طور غیرمستقیم به **پدیده‌آورانندگان و اندیشه‌سازان** نیز کمک نموده و در واقع فرهنگ‌سازی و اندیشه‌سازی بومی و ملی را تقویت نمایند.

- با توجه به رشد سریع جمعیت و مشکلات عدیده در زمینه مسکن که الزاماً باعث کاهش فضای فیزیکی خانواده و نهادهای آموزشی می‌شود، حتی کسانی که ممکن است دارای قدرت خرید باشند نتوانند در حد بسیار بالایی این کالای

فرهنگی را به فضای خانه خود وارد نمایند. در این شرایط نقش کتابخانه‌ها به ویژه کتابخانه‌های عمومی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار می‌شود.

- کتابخانه‌های عمومی می‌توانند به عنوان عاملی برای **گسترش روابط مناسب انسانی** و پر نمودن اوقات فراغت جامعه عمل نمایند. اگر کتابخانه‌های عمومی بتوانند این شبکه **روابط انسانی** را در سطح جامعه گسترش دهند آنگاه به طور غیرمستقیم به **وحدت ملی** نیز کمک خواهند کرد.

- کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با **سازماندهی مناسب و شناخت کامل از مخاطبان اجتماعی** خود، نیازهای فرهنگی جامعه را برآورده سازند و نقش قاطع و مؤثر خود را در این عرصه ایفا نمایند.

- با توجه به افزایش سریع دیگر رسانه‌ها اعم از دیداری و شنیداری و رایانه‌ای و انواع مختلف شبکه‌ها که بزرگترین رقیب منابع مکتوب محسوب می‌شوند و توانسته‌اند در جامعه ما تا حدی بر کتاب فائق آیند، لازم است تا جایگاه مناسبی برای نگهداری و اشاعه این رسانه‌ها مدنظر قرار گیرند که کتابخانه عمومی بهترین جایگاه برای این رسانه‌ها خواهد بود. کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در این زمینه نیز به عنوان **پالایشگاه منابع غیرمکتوب** عمل نموده و تعادل لازم بین آنها را بوجود آورند.

در پایان امید است که هفته کتاب و کتابخوانی و کتابخانه‌ها تنها در حد شعار و موجی گذرا باقی نماند و به فرآیندی دائمی تبدیل شود که جامعه کنونی ما به شدت نیازمند آن است و به امید آن روزی که کتابخوانی و مطالعه عادت ثانویه تمامی افراد جامعه اسلامی و ایرانی ما شود.